

XXV. kongres České geografické společnosti
společně s 18. kongresem Slovenskej geografickej spoločnosti

Česká a slovenská geografie: mezi národní tradicí a mezinárodní relevancí

Sborník abstraktů

6.–8. září 2022 | Olomouc

David Fiedor
Pavla Minxová
Irena Smolová
(eds.)

Univerzita Palackého v Olomouci
Olomouc 2022

Za odbornou a jazykovou stránku abstraktů odpovídají jejich autoři.

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

1. vydání

Editoři © David Fiedor (ORCID: 0000-0003-1437-2756), Pavla Minxová, Irena Smolová (ORCID:0000-0001-6868-7230 2022), 2022

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2022

DOI: 10.5507/prf.22.24461786

ISBN 978-80-244-6178-6 (online: iPDF)

Sborník abstraktů výročního **XXV. kongresu České geografické společnosti a 18. kongresu Slovenskej geografickej spoločnosti** obsahuje celkem 199 abstraktů příspěvků a posterů, které jsou na kongresu prezentovány.

XXV. kongres České geografické společnosti a 18. kongres Slovenskej geografickej spoločnosti se koná v termínu 6.–8. září 2022 v Olomouci. Tradiční akce geografické společnosti, která se pořádá pravidelně od roku 1930, má hlavní téma **Česká a slovenská geografie: mezi národní tradicí a mezinárodní relevancí**.

Záštitu nad **kongresem** poskytli:

prof. MUDr. Martin Procházka, Ph.D., rektor Univerzity Palackého v Olomouci,

Ing. Josef Suchánek, hejtmán Olomouckého kraje,

doc. RNDr. Lubomír Hrouda, CSc., předseda Rady vědeckých společností ČR.

Vzhledem k výjimečnému interdisciplinárnímu postavení geografie v systému věd má geografická komunita jedinečnou příležitost se vzájemně setkat a diskutovat témata reflektující národní tradici a mající mezinárodní přesah.

Výroční kongres pořádá Katedra geografie Přírodovědecké fakulty UP v Olomouci ve spolupráci se Středomoravskou pobočkou ČGS, Katedrou geoinformatiky, Katedrou rozvojových a environmentálních studií Přírodovědecké fakulty UP v Olomouci a dalšími partnery z UP v Olomouci, Českou geografickou společností a Slovenskou geografickou společností.

Vědecký výbor kongresu:

prof. RNDr. Marián Halás, Ph.D. (předseda)

prof. RNDr. Jiří Blažek, Ph.D.

prof. PhDr. RNDr. Martin Boltižiar, PhD.

RNDr. Bohumil Frantál, Ph.D.

prof. Mgr. Jaroslav Hofierka, PhD.

doc. RNDr. Pavel Chromý, Ph.D.

doc. Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.

doc. RNDr. Stanislav Kraft, Ph.D.

doc. RNDr. František Křižan, PhD.

doc. RNDr. Josef Novotný, Ph.D.

Mgr. Pavel Šuška, PhD.

prof. RNDr. Ladislav Tolmáči, PhD.

Organizační výbor kongresu:

doc. RNDr. Irena Smolová, Ph.D. (předsedkyně)

Mgr. Lucia Brisudová

RNDr. Jan Brus, Ph.D.

RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Mgr. David Fiedor, Ph.D.

Věra Háblová

RNDr. Martin Jurek, Ph.D.

Mgr. Filip Kovařík

Mgr. Kristýna Křištofová

Mgr. Veronika Květoňová

Mgr. Pavla Minxová

RNDr. Daša Oremusová, PhD.

Mgr. Jitka Rychnová

prof. RNDr. Tadeusz Siwek, Ph.D.

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.

prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.

Mgr. Petr Šimáček, Ph.D.

doc. RNDr. Václav Toušek, CSc.

prof. RNDr. Vít Voženílek, CSc.

doc. RNDr. Miroslav Vysoudil, CSc.

Za vědecký a organizační výbor kongresu
Marián Halás a Irena Smolová

Charakter změn v osobní a nákladní železniční dopravě v roce 2020 a 2021

Michal Kučera, Zdena Dobešová

Univerzita Palackého v Olomouci, Katedra geoinformatiky

Kontaktní e-mail: michal.kucera01@upol.cz

Klíčová slova: železniční doprava, osobní doprava, nákladní doprava, statistická data, pandemie

Keywords: railway transport, cargo, passenger transport, census, pandemic

Příspěvek seznamuje s charakterem změn v železniční dopravě na základě statistických dat ČSÚ, databáze EUROSTAT a dat Správy železnic ČR. Z Evropské databáze EUROSTAT a dat ČSÚ lze získat čtvrtletní data o přepravě osob a zboží na železnici za území celých států. Kromě základních charakteristik lze zkoumat i výkonnostní charakteristiky jako jsou přepravní výkony v osobokilometrech a tunokilometrech. Z detailních dat Správy železnic, která byla interně poskytnuta za účelem výzkumu, lze čerpat z detailnějších dat, a to měsíčních agregací na dopravně významných bodech SR70 pokrývajících tratě na celém území ČR. Tato data obsahují údaje jako je hmotnost vlaků, počet vlaků, průměrná délka vlaku, a to vše podle rozlišení podle typu vlaků na osobní a nákladní vlaky.

Dostupné časové řady EUROSTATu začínají rokem 2004. Železniční doprava měla od roku 2004 do roku 2019 mírně rostoucí či setrvalý trend železniční dopravy ve všech státech EU. Nákladní doprava zaznamenala částečné poklesy po roce 2008 způsobené celosvětovou krizí, V roce 2019 se doprava vrátila již na původní hodnoty před krizí, či je výrazně překročila (např. Německo). Osobní doprava vykazovala převážně rostoucí trend. Analýzou dat EUROSTATu a ČSÚ bylo zjištěno, že vlivem pandemie v roce 2020 došlo k výraznému poklesu jak v osobní, tak v nákladní dopravě na železnici. Skoro ve všech státech Evropy došlo k nejvýraznějšímu poklesu osobní dopravy ve 2. čtvrtletí roku 2020 po první vlně pandemie. Hodnoty však částečně klesaly již v prvním čtvrtletí roku 2020 (v ČR byl vyhlášen nouzový stav v březnu 2020). Poklesy lze dobře vyčíslit pomocí tempa růstu, který dosahoval pokles o 50 až 70 % v různých státech EU. Ve 3. a 4. čtvrtém čtvrtletí roku 2020 se počty přepravených osob zvýšily. Avšak podstatněji se zvýšila hmotnost přepraveného nákladu, kdy byla patrná snaha dorovnat ztráty z první půlky roku 2020 jak v ČR, tak ve státech EU.

Zajímavý je velký pokles přepravního výkonu v osobokilometrech, kdy se výrazně zkrátila i průměrná délka cesty osob v ČR pozorovatelná v datech ČSÚ. Je patrný pokles absolvovaných cest vlivem nižšího počtu služebních cest a zahraničních návštěvníků. Kratší průměrná délka nasvědčuje tomu, že v osobní dopravě převládala každodenní dojíždka do práce a škol. Rok 2021 vykazuje setrvalý pokles množství přepravených osob ve všech čtvrtletích, kdy se data osobní přepravy nevrátila na původní hodnoty před rokem 2020. V nákladní dopravě naopak došlo k růstu jak množství přepraveného zboží, tak přepravních výkonů. Nákladní doprava tedy byla pandemií dotčena méně.

Z detailních dat Správy železnic, kdy se vyhodnocovalo více jak 3 000 dopravně významných bodů vyplývá, že na některých tratích došlo jak k poklesu, tak nárůstu v osobní a nákladní dopravě. Menší nebo žádné poklesy počtu vlaků byly zaznamenány v osobní dopravě, zejména na regionálních tratích. Důvodem je provoz podle platných jízdních řadů, které jsou pevně naplánované a nelze výrazně omezit osobní dopravu, aby nedošlo k omezení fungování důležitých složek státu. Nicméně byla zjištěna zajímavá změna, a to hlavně v ukazateli průměrné délky osobního vlaku, kdy na koridorových tratích jejich délka výrazně klesla. Jedná se zejména o koridor Praha - Ostrava, kde operují z části soukromí dopravci. Částečný pokles osobní dopravy v roce 2020 měl na některých úsecích pozitivní vliv na nárůst nákladní dopravy, a to vlivem zvýšení propustnosti trati úbytkem či zkrácením osobních vlaků. Nicméně je nutné brát v úvahu, že nákladní doprava je realizována na smluvním základě podle poptávky zákazníků.

Závěrem lze konstatovat, že pandemické roky 2020 a 2021 se více dotkly osobní dopravy, kdy došlo ve všech čtvrtletích k poklesu přepravených osob a je otázkou, zda se v nadcházejících letech vrátí na původní hodnoty nebo část pasažérů zůstane u přepravy osobními automobily. Nákladní doprava zaznamenala také výrazné výkyvy vlivem pandemie, ale lze předpokládat, že se rychleji vrátí do původních hodnot, pokud nebude ovlivněna novými aktuálními faktory.

Článek byl podpořen projektem „Analýza, modelování a vizualizace prostorových jevů pomocí geoinformačních technologií“ (IGA_PrF_2022_027) za podpory interní grantové agentury Univerzity Palackého v Olomouci. Dále byl podpořen projektem ERASMUS+ Jean Monnet Module No. 620791-EPP-1-2020-1-CZ-EPPJMO-MODULE, Data mining and analyzing of urban structures as contribution to European Union studies.